

ΚΡΗΤΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ἐν συνεχείᾳ τῶν ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Ζακύνθου περισωθέντων ἐν ἀντιγράφῳ διαφόρων ἀνεκδότων ἐγγράφων, σχετιζομένων πρὸς τὴν Κρήτην, παρέχω καὶ τὰ κατωτέρω α.

Ἐκ τούτων, τὸ μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν διαθήκην τοῦ μεγάλου κρητὸς ἀγιογράφου Ἡλία ἢ Ἡλιὸν τοῦ Μόσκου, ἐκ τῆς ὁποίας διαλευκαίνεται πλέον ὀριστικῶς, ὅτι δύο ἦσαν οἱ σύγχρονοι ἀγιογράφοι Μόσκοι, ἀμφοτέρω ἐκ Κρήτης, ὁ μὲν Ἡλίας, ὁ δὲ Λέως, καίτοι ἐν πολλοῖς τῶν ἐγγράφων καὶ εἰκόνων συγχέονται τὰ ὀνόματά των. Οὕτω δικαιούται ὁ κ. Σισιλιάνος δεχόμενος ἀνθ' ἑνός, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ γράψαντες, δύο ὁμωνύμους Μόσκους β.

Ἐκ τῆς αὐτῆς, ὡς ἄνω, διαθήκης δηλοῦται ὅτι ὁ πρῶτος τούτων, ὁ καὶ πρεσβύτερος, Ἡλίας, υἱὸς Ἰωάννου ἐκ Ρεθύμνου, εἶχε μόνον ἓνα ἀδελφόν, τὸν Γεώργιον καὶ ἐπισκίπτει νὰ ταφῆ μετὰ θάνατον εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ ὄρεινὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου εἰς Λαγκαδά, ὁ δὲ Λέως, υἱὸς καὶ οὗτος Ἰωάννου ἐκ Ρεθύμνου, εἶχε συζευχθῆ τὸ 1677 γ τὴν Αἰκατερίνην Παύλου Γρουπάρη, ἡ ὁποία, θανόντος τοῦ συζύγου της, ἔσχε εἰς β' γάμον τὸν Καλούτσην Τσιτσιλιάνον, εἰς δὲ τὴν διαθήκην της, συνταχθεῖσαν τὴν 3 σεπτεμβρίου 1691 δ ἐπισκίπτει εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου νόμιμα τέκνα της, Μαρίαν καὶ Γεώργιον, νὰ βάνουν «...πᾶσα πάσκη καὶ λαμπρὴ μία λαμπάδα εἰς τὴν Φανερωμένην», στὸ μνημα τοῦ ποτὲ πατέρα τους Λέου Μόσκου...»

Περὶ τῶν ἔργων ἀμφοτέρων τῶν Μόσκων διέλαβον ἐν ἐκτάσει, πλὴν ἄλλων, ὁ ὡς ἄνω Σισιλιάνος, ὁ Δημ. Σ. Πελεκάσης καὶ ἄλλοι.

Καὶ εἰς διαφόρους ἐκάστοτε μελέτας μου στ διέλαβα καὶ ἐγὼ περὶ Μόσκων, ἐπιπροσθέτως δὲ σημειῶ ἐνταῦθα, ὅτι ἄγνωστος παραμένει εἰσέτι ὁ χρόνος τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἀφίξεως τοῦ Ἡλιού, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ τοῦ θανάτου του, τὸν ὅποιον φρονῶ θὰ ἔφερεν εἰς φῶς μία ἐπιμε-

α) «Κρητικὰ Χρονικὰ» τόμ. Η', (1954) σελ. 72 κ. ἔξ.

β) «Ἑλληνες Ἀγιογράφοι μετὰ τὴν Ἄλωσιν», 1935, σ. 151.

γ) Βλ. συμβ)γρ. Α. Φοῦσκη ν, βιβλ. 36, σελ. 66 καὶ 100.

δ) Ὁμοίως Δ. Σοφιανόν, σελ. 18.

ε) Νεὸς καλλιτεχνικὸς ἐν Ζακύνθῳ καὶ μεγάλη σύνθεσις τοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἔργον τῆς ὄριμου ἡλικίας τοῦ Μόσκου ποιηθὲν τὸ 1681, βλ. Σισιλιάνον, ἐνθ' ἄνωτέρω, σελ. 145.

στ) Α. Χ. Ζώη, «Ἀναγραφή δημοσιευμάτων 1885 - 1951. Ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Νεοελληνικῶν», ἐν Ἀθήναις 1951. Ἀριθμ. 63, 645, 649.

λῆς ἐξέτασις τῶν κωδίκων καὶ ἐγγράφων τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρομοῦ εἰς Λαγκαῶδα, ἐφόσον πολλὰ τούτων κατατεθειμένα παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκοπῶν ἐκάησαν κατὰ τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1953.

Ἐκ διαφόρων ἄλλων ἐγγράφων, σχετικῶν πρὸς τὸν Ἠλίαν Μόσκον, ἀντίγραφα τῶν ὁποίων δυστυχῶς δὲν ἐπρόφθασα νὰ λάβω ἐκ τῶν σχετικῶν τοῦ Ἀρχιεπισκοπῶν πηγῶν, ἐκτὸς σημειώσεων μόνον, γίνεται γνωστόν, ὅτι ὁ Μ. τὴν 17 Ἀπριλίου 1660 δίδει μίαν βάρκαν του εἰς τὸν Πέτρον Βουνήν, — ὅτι τὴν 6 Μαΐου 1661, προτιθέμενος νὰ μεταβῆ εἰς Βενετίαν, κατέστησεν ἐπίτροπόν του ἐν Ζακύνθῳ τὸν Παν. Σωφρόνιον Καλονᾶν, — ὅτι τὴν 8 Ἰανουαρίου 1662 ναυλώνει μετ' ἄλλων ἐν πλοῖον, — ὅτι τὴν 20 Μαρτίου 1662 συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Ξυλουργοῦ Γιάννη Κονόμου νὰ τοῦ κατασκευάσῃ ἐν καΐκι, — ὅτι τὸ αὐτὸ ἔτος 1662 συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Γιακουμῆ Βερούση νὰ γράψῃ πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ ἀνταποκριτὴν του Βερνάρδον Μόρον νὰ στείλῃ εἰς τὸν αὐτὸν Βερούσην βυτοποῖον στεφάνια διὰ βουσιὰ ἀξία: ἕως 100 ρεαλίων, — ὅτι τὴν 27 Ἀπριλίου 1663 κατέστησεν ἐπίτροπόν του ἐν Κερκίρᾳ τὸν Θεόδωρον Καραβέλαν, — ὅτι τὸ 1666 Μαρτίου 18 ἐνοικιάζει εἰς τὸν Γ. Ρουσιᾶν μίαν οἰκίαν του καὶ ὅτι — τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1667 κατέστησεν ἐπίτροπόν του ἐν Βενετίᾳ τὸν Μητροπολίτην Μ. Χορτάζην ⁵.

I

Διαθήκη Ἠλίου Μόσκου

Ἐν Χριστοῦ δνόματι ἀμήν, ἔτη ἀπὸ τῆς αὐτοῦ γεννήσεως 1666 μηνὸς ὀκτωβρίου 12, ἡμέρα παρασκευῆ εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς πόλεως Ζακύνθου εἰς τὴν σκοπιὰν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου εἰς τὸν οἶκον ὀμπερ κατοικεῖ τὴν σήμερον ὁ sr ἡλίας μόσκος τοῦ ποτε sr τζουάνε ἀπὸ τὸ ρέθυμνος μὰ εἰς τὸ παρὸν κατοικούμενος εἰς τὴν παροῦσαν πόλιν ἔγινε ἀνάγκη εἰσεῖν ἐμὲ τὸν νοτάριον καὶ εἰς τοὺς παρόντας ὑπογεγραμμένους τιμίους μάρτυρας παρακαλεσθῆναι ἀπὸ τὸν ἄνωθεν sr μόσκο διὰ νὰ ποιήσῃ τὴν παροῦσαν του σκετικὴ διαθήκην καὶ ὑστερικὴν διόρθωσιν, εὐρισκόμενος ἄρρωστος χάριτις χριστοῦ ἔχοντας τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας ὑγιεῖς. ἐρωτήθη ἂν ἀφίνη εἰς ὀκλάβους καὶ εἰς ὀσπιτάλη καὶ εἶπεν, ἀφήνω ὡς κάτωθεν: ἔτι λέγει, ἂν καλέσῃ κύριος ὁ θεὸς τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν, θέλω τὸ πῆλινόν μου σῶμα νὰ τὸ κηδέωμαι εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ τιμίου προδρομοῦ εἰς τὴν λαγκαῶδα εἰς τὸ Καταστάρι, εἰς τὸν ὁποῖον ναὸν ἀφήνω ἕνα μου ὀσπίτιον χαμοῖ μὲ

⁵) Διάφορα συμβόλαια τοῦ συμβιγράφου Β. Μποσιονίου.

¹) Συνοικίαν, ²) Λ. Χ. Ζώη, Αἰ ἐν Ζακ. Μοναί. Ἐν Ζακ. 1900.

τὴν ἀλλήν του καὶ μὲ ἅπασά του ἄλλο δικαίωμα κείμενο εἰς τὴν σκον-
 τράδα τοῦ τιμίου προδρομοῦ τοῦ sr Λογοθέτη, σύμπλιον τοῦ ὀσπιτίου
 τοῦ προικιοῦ τοῦ μν. ἀντορία μαχόρια. — ἀκόμη ἀφήνω καὶ τὸ καϊκι
 μου μὲ ὄλα του τὰ ρεμέτζα⁸ φορνίδο⁴ ἴν τοῦτο ἔ περ τοῦτο⁵ καὶ δύο
 σαρανταλείτουρα ἀπὸ ρεάλια⁶ τέσσερα τὸ κάθε ἓνα διὰ νὰ μοῦ τὰ ψά-
 λουν διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ εἰσὲ μετροητὰ ρα τριάντα νῦ 30, ὄλα τὰ
 ἄνωθεν ὀσπίτια διὰ τὴν ψυχὴν μου: περὶ⁷ θέλω νὰ ἔχουνε ὄμπλιγο⁹
 οἱ πατέρες καὶ ἡγούμενος τῆς αὐτῆς μονῆς νὰ ἔλθουν νὰ μὲ πάρουν καὶ
 κηδέουν ὀπισώθεν ἀπὸ τὸ ἅγιον βῆμα καὶ νὰ μὲ βάνουν μὲ κάσα τά-
 βλινη καὶ ἀπὸ πάνου καὶ ἀπὸ τίς μπάντες⁹ μὲ πλάκιες καὶ κάνουν
 μνήμα κτιστὸ καὶ νὰ ἔχουν πάλι ὄμπλιγο νὰ μοῦ ψάλουν κάθε κυρια-
 κῆ αἰωνίως ἀπάνου εἰς τὸ ταφεῖο μου ἓνα τρισάγιο διὰ τὴν ψυχὴν μου
 καὶ τῶν ποτὲ γονέων μου καὶ νὰ μᾶς γράφουν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πρό-
 θεσιν, καὶ ἀντιζι¹⁰ τοὺς ὄμπλιγάρω ἄλλέως νὰ μοῦ ρεντέρουν¹¹ κόντο¹²
 καὶ ἀπόκρυσιν εἰς τὸ κριτήριο τοῦ ἀφεντὸς τοῦ θεοῦ εἰς καιρὸν κρίσεως
 καὶ ὀπότις¹³ μαρτυρηθῆ τὸ πὼς δὲν κάνουν οἱ αὐτοὶ πατέρες τὰ ἄνω-
 θεν ὄμπλιγα μὲ ἀξιοπίστους τιμίους μάρτυρας μὲ ὄροκον, ἐτότες θέλω
 νὰ παγένῃ τὸ ἄνωθεν μπενεφίτζιο¹⁴ εἰς τὸ μοναστήριον τῆς κυρίας τοῦ
 σκοποῦ¹⁵, διατι οἱ πατέρες τῆς αὐτῆς μονῆς νὰ ἀδενπίρουν¹⁶ τὰ ἄνω-
 θεν ὄμπλιγα. — ἔτι ἀφήνω τῆς θυγατέρος κυράτζας Καλήνζας, θυγάτηρ
 τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ sr Γεωργίου μόσκου τῆς μικρῆς, ὀποία ἡῤῥισκε-
 ται εἰς τοὺς Κορφοὺς τὴν σοῦμα¹⁷ ρα διακόσια νῦ 200, τὴν ὀποίαν
 σοῦμα τὰ ρα 200 νὰ τὰ περιλαβαίνῃ ὁ ἀνεψιός μου ὁ μρ νικολὸς Κα-
 σσιμάτης Τζιριγώτης καὶ νὰν τὰ δίδῃ εἰσὲ διάφορο ἀπὸ ἄσπρα¹⁸ ἐπὶ
 τὰ ἑκατὸ καὶ νὰν τὰ κρατῆ, τόσο τὸ κεφάλι¹⁹ ὡσὰν καὶ τὸ ὄυτιλε²⁰ καὶ
 ἔπειτα νὰν τὰ δίδῃ τῆς αὐτῆς ἀνεψιάς μου τῆς κυράτζας Καλίνζας εἰς
 τὸν καιρὸν τῆς παντρειᾶς της, καὶ ἴν κάζο²¹ καὶ ἡ αὐτὴ ἤθελε ἀποθά-
 νει πρὶν νὰ παντρευθῆ, θέλω τὰ ρα ἑκατὸ νὰν τὰ πέρονῃ ἐτότες ὁ ἄνω-
 θεν ἀδελφός μου ὁ sr Γιώργιος καὶ τὰ ρα πενήντα ἡ ἀνηψιά μου ἡ κυ-
 ράτζα ζαμπέτα καὶ ἄλλα πενήντα ἡ κυράτζα φοραντζεσκίνα: παριμέν-
 τε²² ἀνηψιές μου καὶ θυγατέρες τοῦ αὐτοῦ sr Γιωργίου ἀνταμῶς καὶ
 μὲ τὸ διάφορο καὶ αὐτὰ διὰ τὴν ψυχὴν μου. — ἔτι ἀφήνω καὶ τῆς κο-

⁸) Ἐξαοτήματα, ⁴) ἐφοδιασμένον, ⁵) καὶθ' ὄλα, ⁶) νόμισμα ἰσπανικὸν ἀξίας 250 ἄλλοτε λεπτῶν καὶ Λ. Χ. Ζ. Λεξικὸν Ζακ. τόμ. Γ' σ. 946 καὶ ἰδίου Δα-
 ν α ἰ ς Ἀθηῶν 1912, σ. 25 - 33. ⁷) ὄμως, ⁸) ὑποχρέωσιν, ⁹) εἰς τὰς πλευράς,
¹⁰) μάλισα, ¹¹) ἀποδίδουν, ¹²) λογαριασμόν, ¹³) ὀψέποτε, ¹⁴) εὐεργέτημα, ¹⁵) Μο-
 νῆ τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Ζακ. Σκοπός, βλ. ἐνθ' ἀνωτέρω: Αἰ ἐν
 Ζακ. Μονοί. ¹⁶) ἐκπληρώσουν, ¹⁷) τὸ ποσόν, ¹⁸) νόμισμα ἀξίας 2 περίπου λε-
 πτῶν καὶ ἐνὸς κλάσματος, βλ. ἐνθ. ἀνωτέρω Δ α ν α ἰ ς, ¹⁹) τὸ κεφάλαιον, ²⁰) ὀ-
 φέλειαν, ²¹) ἐν περιπτώσει, ²²) ὀμοίως.

πελός μου τῆς ἔλενας διὰ καλὰς δούλεψες καὶ λατρεῖες ὁποῦ ἔλαβα καὶ λαβαίνω ἀπὸ αὐτὴν ὅλη μου τὴν μπιανκαρία²³, τὸν ρουχισμόν μου καὶ ἓνα στρωμάτζο γιομάτο μαλλί, μία φελιζάδα ἄσπρη καὶ ἓνα πάπλωμα σουριάνικο ἰν στάμπα²⁴ καὶ ἓνα καρτέλο μὲ τὸ κρασί γιομάτο κοζανίτης ντὶ τενοῦτα²⁵ σταμνίων εἴκοσι ἰντζίρικα²⁶ καὶ εἰσὲ μειρητὰ ζ^α πενήντα καὶ διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ νὰ ἔχη πάντα θύμησιν νὰ δίδῃ μίαν λειτουργιά, ὡς εἶπα, διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει ἔχω εἰς τοῦ πανιερωτάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου κυρίου Φιλαδελφίας μελετίου τοῦ Χορτάτζη, ὁποῦ ἠύρισκεται εἰς τὴν Βενετιάν μία κασέλα κάρηνη μεγάλη μοδέρα²⁷ λοιπὸν διορθῶν²⁷ ἐπίτροπον τοῦ ἄνωθεν πανιερωτάτου Φιλαδελφίας εἰσὲ ὄλο ἐκεῖνο τὸ προᾶγμα ὁποῦ ἠύρισκεται μέσα εἰς τὴν αὐτὴν κασέλα δι' ὅ,τις κάνωντας τοὺς λογαριασμούς του καὶ ἂν ἔχη νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐμέναν ὁποῦ ριμετέρομαι²⁸ εἰς τὴν συνείδησίν του νὰ λάβῃ τὴν εὐχαριστήσιν ἀπὸ τὸ προᾶγμα τῆς αὐτῆς κασέλας ὁποῦ εἶναι ἐπὶ πλέον μπιανκαρία καὶ ἀσήμι καὶ ἓνα πάπλωμα κόκκινο μεταξωτὸ καὶ ὅτι ἄλλος ρουχισμὸς τοῦ κορμοῦ μου καὶ μία νιουζίνα²⁹ τηρούνια καὶ ἔτερε ἄλλη κουτάλια, μία σαλιέρα ἀσημένια καὶ παρακαλῶ τὴν πανιερωτή του, ὡσὸν ὁποῦ πάντα ἔβλεπα πολλὴν ἀγάπην ἀπὸ αὐτόνε νὰ ἤθελε πουλήσῃ ἐκεῖνο τὸ προᾶγμα καὶ νὰ βάλῃ τρεῖς ἱερεῖς διὰ ἓναν χρόνον κοντίνουον³⁰ νὰ μοῦ ψάλουν κάθε σάββατο τόσες λειτουργίες διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ ὅ,τι σοπραβαντζάρε³¹, νὰν τὸ δίδῃ πάλι εἰσὲ πτωχὰ καὶ ὀρφανὰ ὁποῦ ἔχουνε δεμπιζόντο³² καὶ αὐτὰ, ὡς εἶπα, διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει εὐρίσκομαι νὰ ἔχω ἐπιτὰ μπράτζα³³ δαμασκι³⁴ φιγουράδο³⁵ μπλάβο³⁶ καὶ κομμάτι φιοκέτα³⁷, τὸ ὁποῖο δαμασκι καὶ φιοκέτα ἀφήνω νὰν τὰ πέρονῃ ὁ δσιώτατος γερομόναχος σιμεὼν ὁ μαρούδας διὰ νὰ κἀνῃ ἓνα φελόνι καὶ σιχάρι διὰ νὰ μὲ μνημονεύῃ, ὁμοίως τοῦ ἀφήνω καὶ ἓνα σαρανταλείτουργο νὰ μοῦ τὸ ψάλλῃ καὶ αὐτὸς ὡς ἄνωθεν διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἔχω καὶ μία βέρα χρυσοῦ καὶ κομμάτι ἀσήμι καὶ ἓνα δαχτυλίδι χρυσοῦ μὲ κόκκινη πέτρα καὶ κομμάτι παῖ σκούλινο, νὰν τὰ πέρονῃ καὶ αὐτὰ ὁ ἄνωθεν ἱερέας ὁ μαρούδας καὶ νὰν τὰ δίδῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ὁποῦ τοῦ ἐδιόρθωσα³⁸ διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἀφήνω καὶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως Κατζίτῃ ὁποῦ ἐφημερεύει στὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν θεολόγον εἰς τὸ κάστρο καὶ αὐτοῦ ἓνα σαρανταλείτουργο καὶ ἓνα πάπλωμα μεταξωτὸ πρόσινο οὐζάδο³⁹ καὶ αὐτὰ διὰ νὰ ἔχη ὄμπλιγο νὰ μὲ μνημονεύῃ καὶ τὸ σκρίτο⁴⁰, ὁποῦ ἔχω νὰ

²³) λευκοστολήν, ὑποκίμισα κ.λ.π., ²⁴) ἔκτυπον, ²⁵) περιεχομένου, ²⁶) περίπου, ²⁷) ἀντὶ διορίζω, ²⁸) ὑπόσοχομαι, ἐγγυῶμαι, ²⁹) δωδεκάδα, ³⁰) συνεχῆ, ³¹) πλεονάση, ³²) ἀνάγκας, ³³) πήχεις, ³⁴) δσμασκηνὸν ὑφασμα, ³⁵) ζωγραφισμένον, ³⁶) κυανοῦν, ³⁷) τολύπαν, ³⁸) διώρισα, ³⁹) μεταχειρισμένον, ⁴⁰) ὁμολόγον.

λάβω διὰ ρέοτος⁴¹ ἀπὸ τὸν σο.θεοδωρῆ γουλιμῆ δὲν προτεντέρω⁴² τίποτις, μόνον νὰ τοῦ πιστρέφουν τὸ σκοῖτο του.—ἀκόμη τὸ εἶτε εἶνε νοτάδο⁴³ μὲ πηλιὸν παρτίδες⁴⁴ εἰς τὸ κατάστιχόν μου καὶ ρεσουλάρω⁴⁵ κρεδιτόρος⁴⁶ ἀπὸ παληὸν παρτικολάρους⁴⁷, θέλω ὅτι ἀπὸ τέσοερα ρεάλια καὶ κάιτον νὰ μὴν προτεντέρουν⁴⁸ τίποτις, μόνον τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου τῶν αὐτιῶν χροεφειλειτῶν καὶ ὄξω⁴⁹ ἀπὸ τις παρτίδες τοῦ μεντζαλίρα ὁποῦ θέλω νὰ σκουδεριστοῦνε⁵⁰, καὶ δείξη κόντο⁵¹ τῶν κάτωθὲν μου κουμέσων⁵², ὁποῦ θέλω διορθώσει.—ἔτι ἀφήνω τοῦ ἄνωθεν ἀδελφοῦ μου τοῦ sr Γεωργίου ὅλες τὲς τάβλες νιαλαμπιέδο⁵³ ὁποῦ εἶναι ἐν τοῦτο⁵⁴ ἑκατὸν ἐβδομηῆντα τρεῖς διὰ νὰ ἔχη ὄμπλιγο εἰς τοὺς Κορφοὺς ὁποῦ ἠύρῖσκειται νὰ κάμη τὰ καλὰ τῆς ψυχῆς μου καὶ δεσπονσάρη⁵⁵ καὶ εἰσὲ πτωχοὺς κρητικὸς καὶ μπεζονιόζους⁵⁶ διατὶ μὴν κάνωντάς το νὰ μοῦ ρεντέρη κόντο ἐν καιρῷ κρίσεως.—ἔτι ἔχω νὰ λάβω ἀπὸ τὸν ἐκλαμπρότατον ἀφέντη τὸν προβεδόρο⁵⁷ Λορεδὰν τῆς παρούσης πόλεως τάβλες νιαλπιδὸ τριάντα τρεῖς, καρφία κιντηνάρια δύο καὶ νὰν τὰ περιλαμβάνουν οἱ αὐτοὶ μου κουμέσοι τὴν εὐχαρίστησιν.—ἔδωσα καὶ τοῦ ἀφεντὸς τοῦ Κονσεγιέρη⁵⁸ τοῦ Γρίτη ἕνα κόνισμα τὴν κυρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ δὲν μοῦ ἔδωσε τίποτις καὶ ἄς δόση ὅ,τι τοῦ φανιστή.—ἀκόμη ἔκαμα εἰς τὸ ἄνωθεν μοναστήρι τοῦ σκοποῦ τρεῖς πόρτες μὲ δικόν μου χρυσάφι καὶ εἶναι ὁ κόπος μου ρα τριάντα ἕνεσταμέντε⁵⁹ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφήνω εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τὰ ρα εἴκοσι καὶ τὰ δέκα νὰν τὰ πέρνη ὁ ἄνωθεν ἱερέας μαρούδας καὶ νὰν τὰ δεσκοπενσάρη εἰσὲ πτωχοὺς καὶ ὅπου ἤξεύρει νὰ ἔχουν νιεμπιζόνιο, μὲ εἰτοῦτο ἔπειτα νὰν τὸ πῆ καὶ τῶν κουμέσων μου διὰ νὰ τὸ ἤξεύρουν διὰ τὴν αὐτὴν δεσπένσα⁶⁰ καὶ ὁ ἐφημέριος τῆς αὐτῆς μονῆς τοῦ σκοποῦ νὰ μὲ γράφῃ εἰς τὴν ἁγίαν πρόθεσιν διὰ νὰ μὲ μνημονεύουν.—ἔτι λέγει εἷχα καμωμένες τέσοερες ποδιές⁶¹ τῆς ἐκκλησίας τῆς θείας ἀναλήψεως εἰς τὴν κεφαλλονιά καὶ ἔχω νὰ λάβω διὰ τὴν δούλεψίν μου ρα εἴκοσι πέντε, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφήνω εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν τὰ ρα πέντε καὶ τὰ εἴκοσι νὰν τὰ σκουδέρουν οἱ κουμέσοι μου.—ἔτι λέγει: εἷχαμε μὲ τὸν ἀφέντη sr τζούανε Καλέργη, ὁποῦ ἦταν Κονσιγιέρης εἰς τὴν Κεφαλλονιά συντροφιαν καὶ εἰς αὐτὴ νεγότζια⁶² ἐκάμαμε ἀγκουσταριστήκαμε⁶³ καὶ ἐπερίλαβε ἕνας τὸν ἄλλον μας τὴν εὐχαρίστησιν καὶ δὲν τοῦ χροεωσιῶ, μήτε μοῦ χροεωσιεῖ τίποτις

⁴¹⁾ ὑπόλοιπον, ⁴²⁾ δὲν ἀξιώ, ⁴³⁾ σημειωμένον, ⁴⁴⁾ εἰς πολλὰς μερίδας, ⁴⁵⁾ καθίσταμαι, ⁴⁶⁾ ὀφειλέτης, ⁴⁷⁾ ιδιώτας, ⁴⁸⁾ νὰ μὴ ἀξιοῦν, ⁴⁹⁾ ἐκτός, ⁵⁰⁾ εἰσπράχθουν, ⁵¹⁾ παρουσίᾳ λισμόν, ⁵²⁾ ἐπιτρόπων, ⁵³⁾ ποιότης σανίδος, ⁵⁴⁾ ἐν ὄλφ, ⁵⁵⁾ διανέμη, ⁵⁶⁾ ἀναγκαιοῦντας, ⁵⁷⁾ Προβλεπτήν, ⁵⁸⁾ Συμβούλου—τὴν διοίκησιν τῆς Ζακ. τὸ Ρεγκιμέντο, ἀπετέλουν ἐπὶ Βενετοκρατίας ὁ Προβλεπτής καὶ οἱ δύο αὐτοῦ Σύμβουλοι, ⁵⁹⁾ τιμίως, ⁶⁰⁾ διανομήν, ⁶¹⁾ θωράκια, ⁶²⁾ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ⁶³⁾ ἐξωφλήσαμεν.

καὶ ἀγκαλὰ⁶⁴ καὶ νὰ ἠθροίσεται νὰ ἔχη μία καουτζιὸν⁶⁵ τοῦ σαμουεὺλ βιτὰλ ἐβραίου ἀπὸ ἐδικὸν του καράτερο⁶⁶ τοῦ αὐτοῦ ἐβραίου εἶναι, ὡς εἶπα, εἰσὲ ὄλα εὐχαριστημένους καὶ ὁ αὐτὸς sr Καλέργης κρατεῖ τὴν αὐτὴν καουτζιὸν.—ἀκόμη ἔχω του καὶ ἐγὼ μία καουτζιὸν ἀπὸ χειρὸς τοῦ αὐτοῦ ἀφεντὸς τοῦ Καλέργη διὰ τὴ σταφίδα ὁποῦ τὴν ἐμάζωξα εἰς τὸν ἄνωθεν τόπον τῆς Κεφαλλονιάς εἰσὲ σαράγια⁶⁷ ὁποῦ τοῦ ἐκράτουνα καὶ τὸν ἐσοτισφάρησα⁶⁸ ἀπάνου εἰσὲ μία λίτρα καὶ ἔτσι εἶναι ἡ ἀλήθεια ἀπάνου εἰς τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει: ἔχει νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐμένα ὁ ἄνωθες μορ. νικόλας Κασιμάτης, ὁ ἀνεψιὸς μου, ρα σαράντα ὀχτιὼ καὶ νὰν τὰ περιλάβῃ.—ἔτι μοῦ χρεωστεῖ ὁ Κωσταντὶς μπριμπας ρα σαράντα ὀχτιὼ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ δόσῃ μόνον τὰ ρα σαράντα, καὶ τὰ ὀχτιὼ τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου, καὶ τὸ χρέος ὁποῦ μοῦ θέλει ὁ πατρὸν τζόρτζης ριγέτης σκλαβοῦνος λίτρος πεντακόσιες ντεμπούνα μονέτα⁶⁹, τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἀκόμη ἔδωσα τοῦ πατρὸν Γαμπριέλ παγέτα δουκάτα πενήντα⁷⁰ 50 θέλω καὶ τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ νὰν τὰ δόσῃ εἰς τὴν ξαγορὰν τοῦ παιδιοῦ του ὁποῦ ἠθροίσεται σκλάβος καὶ αὐτοῦ διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι εἰς τὴν κάουζα⁷¹ ὁποῦ εἶχα μὲ τὸν εὐγενῆ sr ἀναοτάσι μπεραοράκη εἰς κοροφὸς τόνε κέρδισα καὶ ἔπειτα ἔκαμα ἐξεκουτζιον⁷² καὶ τοῦ ἐπῆρα ἓνα βατζέλι⁷³ ἀσημένιο καὶ ἠθροίσεται γραμμένο εἰς τὸ ὀφφίτζιο⁷⁴ τῶν σημαδιῶνε⁷⁴, τὸ τράτο⁷⁵ τῶν ὁποίων νὰν τὸ περιλαβαίνουν οἱ αὐτοὶ μου κουμέσοι.—ἀκόμη ἔχω ἀμαχημένον⁷⁶ τὸν θεοδωρῆ παράσκη καὶ εἶναι τὰ σημάδια εἰς τὸ ἄνω τὸ ὀφφίτζιο διὰ ρα δέκα καὶ μοῦ ἔδωσε ἀμπὸν κόντο⁷⁷ ρα δύο ἡμισυ.—ἔτι ἔχω μία ἰντρομεσιὸν⁷⁸ διὰ βλισίδι⁷⁸ διὰ ρα εἴκοσι τοῦ Κυριάκη Βαλοάμου καὶ δὲν μοῦ ἔδωσε ἰπίους.—ἀκόμη τοῦ ἔχω καὶ μία λικουϊδατζιὸν⁸⁰ διὰ τὸ καῖκι διὰ ἔτερα ρα τριάντα ἓνα, τὰ ὁποῖα ρα τριάντα ἓνα τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ τὸ ρέστος νὰ δίδῃ εἰς εὐχαρίστησιν,—ἀκόμη ἔχω καὶ τοῦ με δημήτρι Καποκέφαλον ἓνα δαχτυλιδάκι χρυσὸ διὰ ρα τρία ἡμισυ καὶ θέλω νὰν τοῦ τὸ ἐπιστρέφουν μὲ τὸ σκρίτο του διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἔχω καὶ μίον ἰντρομεσιὸν τοῦ κυρ. δημήτρι μάνου μακελάρη, τὴν ἀφήνω καὶ αὐτοῦ τὸ ὅ,τι μὲ τὴν αὐτὴν ἔχω νὰ λάβω διὰ τὴν ψυχὴν μου ὡς ἄνωθεν.—ἀκόμη τὰ σημάδια τῆς Κεφαλονίτισας, ὁποῦ τὴν ἠξεύρει ἡ κοπέλλα μου διὰ ρα δώδεκα ἡμισυ νὰν τὰ σκουδέρουν οἱ κουμέσοι μου καὶ ἐπιστρέφουν τὰ σι-

⁶⁴) καὶ τοι δέ, ⁶⁵) ἐγγύθισιν, ⁶⁶) γραφικὸν χαρακτῆρσ, ⁶⁷) σταφίδαποθήκη, ⁶⁸) (κανοποίηση, ⁶⁹) νομισματικῆ κυκλοφορία, ⁷⁰) δίκην, ⁷¹) κατάσχεσιν, ⁷²) δίσκον ἐκκλησιαστικόν, ⁷³) γραφεῖον, ⁷⁴) τῶν ἐνεχύρων ἢ Ἐνεχυροδανειστήριον, βλ. «Λεξικὸν Ζακ.» ἐνθ' ἄνωτέρω, σελ. 271, ⁷⁵) διάφορον, ⁷⁶) ἔχω καταγγείλει, ⁷⁷) τοῖς μετρητοῖς, ⁷⁸) εἰσαγωγὴν, ⁷⁹) κεφάλαιον, ⁸⁰) ἐκκαθάρισιν.

μάδια της, ἀλλέως νὰν τὰ πουλοῦν, τὰ ὁποῖα σιμάδια καὶ αὐτὰ τὰ ἡξεύρει ἢ αὐτὴ μου κοπέλλα.—ἔτι λέγει: διὰ τῆς ἄνωθεν ποδῖες τῆς θείας ἀναλήψεως κρατῶ σημάδια κουτάλια ἀσημένια ἕξη μικρὰ καὶ μία καθινούλα χρυσοῦ ὁποῦ σπεζάροι ρ^α δέκα —ἔτι λέγει: ἀφήνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς κυρίας τῆς Βλαχέραινας εἰς τὶς σγοῦνες ⁸¹ ρ^α τέσσερα ⁸² 4 διατὶ ἔχω ταμένο μία εἰκόνα καὶ δὲν τὴν ἔσωσα καὶ νὰ μὲ γράφουν εἰς τὴν ἁγίαν πρόθεσιν, ἀφήνω καὶ εἰς τὸ μοναστήρι τῆς κυρίας τῶν Ἀγγέλων εἰς τὸ Ἀργάσι ρ^α ἕξη ⁸³ 6, διατὶ εἶχα ταμένο καὶ εἰς τὴν ἄνωθεν μονὴ νὰ κάμω μία εἰκόνα καὶ δὲν τὴν ἔσωσα καὶ αὐτὰ διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἀφήνω εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν θεολόγον εἰς τὸ κάστρο ὁποῦ ἱερουργεῖ ὁ ἄνωθες ἱερέας νζελαίτης τὴν σοῦμα ρ^α ἕξη, διατὶ εἶμαι ἀδελφὸς γραμμένος, ἀκόμη καὶ μισὸ ρεάλι ὁποῦ ἔχω ταμένο εἰς τὸν ἅγιον καὶ τὴν εἰκόνα του ὁποῦ ἔμισόφτιασα, ἔλαβα ρ^α δύο καὶ διὰ τὸ ρέσιος δὲν προτεντέρω ⁸⁴ τίποτις.—ἔτι ἀφήνω καὶ τοῦ ἱερέως σιλίνγκαρδου ὁποῦ ἠδρίσκειται εἰς κορφούς καὶ αὐτοῦ ἕνα σαρανταλείτουργο νὰ μοῦ τὸ ψάλλῃ διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἀφήνω καὶ εἰς τὴν δύο ὀσπιτάλε, εἰς τὸ παλῆδ καὶ εἰς τὸ νέο, τὴν σοῦμα ρ^α δέκα ⁸⁵ 10 εἰς τὸ κάθε ἕνα, ἵν τούτο εἴκοσι διὰ μία βολὰ ⁸⁶ καὶ αὐτὰ διὰ διὰ ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει: ἔχω εἰς τὰ χέρια τοῦ εὐγενῆ ⁸⁷ sr νζοριζέου βενετάντου ἕνα σφοριζεράκι ⁸⁸ μὲ μπιανκαρία καὶ μὲ τὴν σοῦμα ρ^α πεντακόσια καὶ πηρουνία καὶ κουτάλια ἀσημένια καὶ ἄλλο προῖμα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅλα τὰ ἄνωθεν καὶ ἀπὸ τὰ κρεδίτ⁸⁹ μου καὶ σκρίτα νὰ δίδουν οἱ κουμέσοι μου τὰ ἄνωθεν λεγάτα ⁹⁰ καὶ ἐξεκουῖρουν τὴν παρὸν βολοντά ⁹¹ μου, οἱ ὁποῖοι μου κουμέσοι θέλω καὶ παρακαλῶ πολλὰ νὰ τὴν ἐξεκουῖρουν ⁹² τὴν αὐτὴν κομισίρια καὶ περιλάβουν τὸ ἐνκόμοδο ⁹³ νὰ κάμουν τὸ ψυχικὸ τῶν ἄνωθεν εὐγενῆ ⁹⁴ sr νζοριζέου βενετάντο καὶ εὐγενῆ καὶ ἐτζελεντίσιμο ⁹⁵ sr ἀντώνιο Κούριζουλα νιοτόρ ⁹⁶, καὶ εὐλαβέστατον ἱερέα ἄνωθεν τὸν τζελαίτη καὶ τὸ εἶ τι ποιήσουν νὰ εἶναι καλὰ γεναμένο, ἐπειδὴ καὶ μέλλει νὰ κάμουν μίαν ὄπερα ⁹⁷ πία ⁹⁸, καὶ μοῦ ἔχει καὶ ὁ sr. Γιάκουμος σαντορίνης δέκα βαρέλια σαροδέλες καὶ νὰ ἔχη ὄμπλιγο νὰν τήνε δίδῃ. | ἔτι ἀφήνω νὰ δόσουν καὶ τοῦ κοπελιού μου τοῦ Ἰωάννη ρ^α εἴκοσι καὶ τῆς φραντζοῦς ὁποῦ ἔχει τὸν κατεργάρο ⁹⁹ τῆς ἰδικῆς μου καὶ αὐτῆς ρ^α τριάντα καὶ τῆς πιερίνας τῆς κρητικῆς ὁποῦ στέκει εἰς τὸ κατώι τοῦ sr. Χαριάτη, καὶ αὐτῆς ρ^α τριάν-

⁸¹) τοποθεσία, τοῦ προαστείου Ἀργάσι, ⁸²) ἐτελείωσα, ⁸³) ἀξιώ, ἀπαιτώ. ⁸⁴) ἐφ' ἄπαξ, ⁸⁵) κιβωτίδιον, ⁸⁶) πιστώσεις, ⁸⁷) ψυχοδωρήματα, ⁸⁸) θέλησιν, ⁸⁹) ἐκτελοῦν, ⁹⁰) ἐνόχλησιν, ⁹¹) ἐντιμοτάτου, ⁹²) δοκτορος, ⁹³) ἔργον, ⁹⁴) ἐνόρετον, ⁹⁵) τοῦ κατέργου—οἱ τοῦ κατέργου ἦσαν εἴτε οἱ κατὰδικοι, εἴτε οἱ ἐπί μισθῷ λαμβανόμενοι κατὰ τὴν ἐξόπλισιν γαλερῶν.

τα διὰ τὰ ξαγοράση τὸν ἄντρα της ὅπου εἶναι σκλάβος καὶ αὐτὰ διὰ τὴν ψυχὴν μου, καὶ τὸ Ἰνβεντάριο⁹⁸ τῶν πραγμάτων μου φαίνεται ἀπὸ χειρὸς τοῦ ἄνωθεν sr Γιάκουμου σαντορίνη καὶ τὰ προξεναριστῆ⁹⁷ εἰς τὰ ἄτη⁹⁹ σου καὶ τὴ μασαρία⁹⁹ μου ὅλη θέλω νὰ τήνε πουλήσουν καὶ δεσπονοῶρουν ὡς ἄνωθεν ὁσσία¹⁰⁰ εἰσὲ πτωχὰ καὶ ὄρφανά, τὸ ὁμοίως καὶ λάδι νὰ δεσπονοῶρεται, ὡς ἄνωθεν, ὅπου εἶναι λίτρες πενήντα Ἰντοίρκα, ἐβγάνοντας ἀπὸ λίτρες πέντε, ὅπου θέλω νὰ πάρῃ ἡ ἄνωθεν Ἐλενα ἢ κοπέλλα μου, — ἀφήνω τὰ δόσουν καὶ τῆς κρητικιάς τῆς χήρας μπερετίνας καὶ αὐτῆς ρ^a δέκα διὰ τὴν ψυχὴν μου. — ἔτι λέγει : ἔχω μία καουτζιὸν εἰς τὸ λίμπρο μου ἀπὸ χειρὸς τοῦ ἄνωθεν σρ. Γουλιμὶν διὰ ρ^a πεντακόσια καὶ μὲ εὐχαρίστησιν καὶ δὲν μοῦ χρωστεῖ τίποτις ἄλλο ἔως τὴν σήμερον καὶ οὐ¹⁰¹ παρτίδες καὶ σκρίτα εὐρεθοῦν διὰ δαύτονε τὰ μῆν ἀξίζουσι. — ἀφήνω ἀκόμη νὰ δόσουν ἕτερο ἕνα σαρανταλείουργο τοῦ ἐφημερίου τοῦ θεολόγου τῆς πάτινος¹⁰² καὶ μὲ τὶς ἄνωθεν φόρμες¹⁰³ Ἰνστιτουτῆ¹⁰⁴ κληρονόμον μου τὸν ἄνωθεν ἀδελφόν μου τὸν sr Γεώργιο καὶ ἐβγάνοντας ἀπὸ τὰ ἄνωθεν, ὅπου ἔδεσπονέρησα¹⁰⁵, ὅπου θέλω νὰ δοθοῦν ἀπὸ τοὺς ἄνωθές μου κουμέσους ἀπὸ τὸ ἄνωθεν πρᾶγμα μου καὶ ὅ,τι κάμουν νὰ μοῦ ρεντέρουν κόντο ἐν καιροῦ κρίσεως οἱ αὐτοὶ κουμέσοι μου καὶ οὕτως ἔκαμε τέλος, θέλοντας νὰ ἔχη ἡ παροῦσα τὸ στέρεο, βέβαιο καὶ ἀπαρασύλευτο εἰς τοὺς αἰῶνας. — εἰς μαρτυρίας τῶν εὐλαβεστάτων ἱερέων κυρίου μεθοδίου στρατηγοῦ, κυρίου σημεῶν τοῦ μαρούδα καὶ sr γιάκουμου σαντορίνη.

† μεθόδιος ἱερομόναχος ὁ στρατηγὸς μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† σημεῶν ἱερομόναχος ὁ μαρούδας μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† γιάκουμος σαντορίνης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

μπινάρδος μπονσινιὸρ νοτάριος βένετος.

Τὰ δὲ ὑπ' ἀριθμ. II καὶ III κατωτέρω συμβόλαια ἀφοροῦν δάνεια παρεχόμενα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Νικηφόρου Σκοτάκη πρὸς διαφόρους ἐμπόρους καὶ ναυτασφάλεια κατὰ τὸν πλοῦν τῶν μεταφερόντων τὰ ἐμπορεύματα πλοίων.

II

1683 μαρτίου 7, εἰς χώραν ζακύνθου, τὴν σήμερον ὁ πανιερώτατος κύριος νικηφόρος σκοτάκης μητροπολίτης Κρήτης δίδει τῶν παρόντων μο γιάννη λεοταράκη τοῦ μανώλη καὶ μο. θοδωρῆ ποδόχτη τοῦ

⁹⁸) εὐρετήριον, ⁹⁷) παρουσιασθῆ, ⁹⁹) πρακτικά, ⁹⁹) ἐπιπλοσκεινήν, ¹⁰⁰) ἦτοι : ¹⁰¹) ὄσαι μερίδες, ¹⁰²) ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἄλλοτε μετόχιον τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῆς Πάτιμος, μέχρι δὲ τοῦ 1953 ἀνήκε τοῖς ἀδελφοῖς Κ. Πολίτη ἐκ Ζακύνθου, ¹⁰³) ὁδηγίας, ¹⁰⁴) ἐγκαθιστῶ, ¹⁰⁵) διέθεσα.

ποτέ γιώργου κάτοικοι εἰς τὴν παρῶν χώραν, τῶρα εἰς τὸ παρὸν εἰσὲ τόσα τζεκίνια χρυσᾶ καὶ ρεάλια τὴν σοῦμα ριάλια τετρακόσια πενήντα Νο 450, τὰ ὁποῖα τοὺς τὰ δίδει ἂ κάμπιο μαρίτιμο¹ διὰ τὸ παρὸν βιάτσο² ὁποῦ εἶναι δεσινάδοι³ νὰ κάμουν εἰς τὴ Σμύρνη μὲ τὰ καράβια τὰ φιαμένγκικα⁴ καὶ τὸ ριζικὸ περίκολο⁵, ἀφόντις⁶ κάμουν ἄρμενα⁷ ἀπ' τὸ παρὸν πόρτο ἕως τὸ σάλβο⁸ ἀρίβο⁹ τοὺς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τῆς Σμύρνης νὰ κορέρη¹⁰ σὶ τὸ κόρσο¹¹ τοῦ καραβιοῦ ὀνομαζόμενο νάβε κορνέλια¹² φιαμένγκο εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν νὰ ἤμπαρκαρισθοῦν¹³ καὶ εἰς τὸ ριτόρνο¹⁴ τοὺς νὰ ἀγκικᾶται¹⁵ τὸ ριζικὸ περίκολο ἀπάνου εἰς τὰ καράβια τὰ βενέτικα ὁποῦ θέλουν βάλει τὴν προμάτεια τοὺς ἀπερασμένη μὲ πόλιτζες δὲ κάρικο¹⁶ νὰ εἶναι κονβογιάδα¹⁷ περὸ¹⁸ μὲ τὰ καράβια τῆς ἀρμάδας τὰ βενέτικα διὰ τὸν ἄνωθεν πανιερώτατον, δίχως νὰ ἤμποροῦν νὰ ἀλλάξουν βιάτσιο μῆτε εἰς τὸ ἀντάρ¹⁹, μῆτε εἰς τὸ τορνάρ²⁰ καὶ ἀλλάχνοντάς το νὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε περίκολο ὁ αὐτὸς πανιερώτατος καὶ οἱ ἄνωθεν Λεονταράκης καὶ Ποδοχτῆς σοσιπόστοι²¹ καὶ σὴ ρεσιτοιτζιόν²² τῶν ἄνωθεν ριαλιών 450 καὶ εἰς τὰ κάμπια καὶ διὰ κάμπιο μαρίτιμο ἀντάρ ἔ τορνάρ μὲ τὲς κονιτζιόνες²³, ὡς ἄνωθεν ἐμένανε δακόρδο²⁴ πρὸς δεκοχτῶ τὰ ἑκατό. καὶ καλῶς γυρίζοντας εἰς τὴν παρῶν χώραν δμπλιγάρουνται²⁵ οἱ ἄνωθεν Λεονταράκης καὶ Ποδοχτῆς ὁμοῦ καὶ Ἰνσόλιδουμ²⁶ λαβαίνοντας τὴν πράτγια²⁷ ἀπὸ τὸ Λαζαρέτο²⁸, νὰ δόσουν καὶ κοντάρουν²⁹ τοῦ ἄνωθεν πανιερωτάτου μητροπολίτου τὰ ἄνωθεν ρ^α 450 καὶ κάμπιο, ὡς ἄνωθεν εἰς τόσα τζεκίνια χρυσᾶ ρουσπιδά³⁰ μὲ τὸ σταυρὸ χωρὶς καμμίας ἐναντιότητος δμπλιγάροντας τὰ καλά³¹ τοὺς καὶ σωματικῶς³² ὁμοῦ καὶ Ἰνσόλιδουμ καὶ σπετζιαλέντε³³ δμπλιγάδα καὶ ὑποτεκάδα³⁴ κάθε προμάτεια ὁποῦ ἤθελαν φέρει, πάντα Ἰνσόλιδουμ, ὡς ἄνωθεν, ὑπὸ μαρτυρίας τῶν κάτωθεν.

Πιέρος Βιδάλης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Φραιζέσκος Βλαστός μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Πόλος Τριγάνης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

1) διὰ ναυτασφάλειαν, 2) ταξίδιον, 3) προωρισμένοι, 4) τὰ φλαμενδικά, 5) καὶ τὸν τυχὸν κίνδυνον, 6) ἀφοῦ, 7) ἀποπλεύσασιν, 8) τὴν ἀσφαλῆ, 9) ἀφίξιν, 10) νὰ συμβῆ, 11) κατὰ τὸν πλοῦν, 12) πλοῖον Κορνηλία, 13) ἐπιβιβασθοῦν, 14) εἰς τὴν ἐπιστροφὴν, 15) νὸ ἐννοῆται, 16) φορτωτικῶς, 17) συντροφευμένα — συνήθως πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ τῶν λυμαινόντων τὰς θαλάσσας πειρατῶν τὰ ταξιδεύοντα ἐμπορικὰ πλοῖα παρηκολουθοῦντο ὑπὸ πολεμικῶν πλοίων, κομβόγιο δ' ἔκαλειτο ἢ τοιαύτη σύμπλοια, 18) ὁμως, 19) ἀναχώρησιν, μετάβασιν, 20) ἐπιστροφὴν, 21) ὑποκείμενοι, 22) ὑπὸ τοὺς ὄρους, τὰς συμφωνίας, 23) σύμφωνοι, 24) ὑποχρεοῦνται, 25) ἀμοιβαίως, 26) ἐλευθεροκοινωνίας, 27) Λοιμοκαθαρητήριον, 28) μετρήσασιν, 29) νόμισμα Φλωρεντινόν, 30) περτουσιάν, 31) ὑπὸ προσωπικὴν εὐθύνην, ἐγγύησιν, 32) ἰδίως, 33) ἐνυπόθηκον.

III

1683 μαρτίου 12 εἰς χώραν ζακύνθου τὴν σήμερον ὁ πανιερώτατος κύριος νικηφόρος σκοτάκης μητροπολίτης Κρήτης δίδει τοῦ παρόντος μρ. γιάννη σωμαερίτη τοῦ πι δημήτρι ἀπὸ τὴν παρὸν χώραν, τώρα εἰς τὸ παρὸν εἰσὲ τόσα τζεκίνια χρυσᾶ ρουσπίδα μὲ τὸ σταυρὸ ρ^α ἑκατὸ Νο 100 ἂ κάμπιο μαρίτιμο διὰ τὸ βιάτζο ὁποῦ εἰς τὸ παρὸν εἶναι δεσινάδος νὰ κάμη στὴ Σμύρνη μὲ τὸ καράβι ὀνομαζόμενον μαντόνα δὲ ροζάριο¹, καπειὰν ἀνδρέας μπεβελάκουας κομβογιαδό μὲ τὰ καράβια τῆς ἀρμάδας καὶ τὸ ριζικὸ περίκολο ἀφόνις κάμη λιβάδα², ἕως νὰ καπιτάρη³ στὸν ἄνωθεν τόπον νὰ κορέρη ἀπάνου στὸ κόρσο τοῦ αὐτοῦ καραβιοῦ διὰ τὸν ἄνωθεν πανιερώτατον, περὶ κομβογιαδό, ὡς ἄνωθεν, καὶ φθάνοντας στὸν ἄνωθεν τόπον νὰ βάλῃ πραγμάτεια ἀπυρασμένη μὲ πόλιτζα δὲ κάρικο στὸ αὐτὸ καράβι, ὀβέρο⁴ σὲ ἄλλο καράβι ὁποῦ νὰ κομβογιαριστῇ μὲ τὰ αὐτὰ καράβια νὰ ἀγροικᾶται καὶ εἰς τὸ ριτόρο τοὺ περίκολο διὰ τὸν αὐτὸν πανιερώτατον, μὰ ἀνίσως καὶ δὲν βάλῃ πραγμάτεια ἀπερασμένη ὡς ἄνωθεν, καὶ κονβογιαδά, νὰ μὴν ἔχη κανένα περίκολο ὁ αὐτὸς Πανιερώτατος, ὁμοίως ἀκόμη νὰ μὴν ἔχη περίκολο τοῦ αὐτοῦ του καβιδάλε⁵, μήτε τὰ κάμπια, ἂν βάλῃ κανένα σκλάβον ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον. Καὶ διὰ κάμπιο τῶν αὐτῶν ριαλίων ἑκατὸν ἐμείνανε δακόροδο νὰ δώσῃ μὲ τὸ σάλβο ριτόρο του μὲ τὲς ἄνωθεν κονιτζίνες τῆς πανιερότης του ρ^α 15, τὰ ὁποῖα ὀμπλιγάρεται μὲ τὸν ἐρχομὸν του σὲ τέρμινο⁶ ἡμέρες ὀκτὼ νὰν τοῦ τὰ δώσῃ καὶ κοντάρη χωρὶς καμμίας ἐναντιότητος εἰς ὑπόσχεσιν μὲ τὰ καλὰ του καὶ σωματικῶς καὶ νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ ἀλλάξῃ βιάτζιο ἀπὸ τὸ ἄνωθεν, ἀλλέως νὰ εἶναι ὄξω ἀπὸ κάθε περίκολο ὁ αὐτὸς πανιερώτατος καὶ ὁ σωμαερίτης σοσιπότος στὸ καπιτάλε καὶ κάμπιο, ὡς ἄνωθεν εἰς μαρτυρίας τῶν κάτωθεν :

Πέτρος Βιδάλης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Γαζῆς Σοφιανὸς μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

< ἐκ τοῦ περιθωρίου >

1685 νοεμβρίου 23, ὁ ἄνωθεν Πανιερώτατος μητροπολίτης ὁμολογεῖ πῶς ἔλαβε εὐχαρίστησιν εἰς τὰ ἄντικρυς ριάλια 100 καὶ κάμπιο, μένοντας κομμένη⁷ ἢ ἄντικρυς καὶ βεβαιώνει :

† πρώην Κρήτης νικηφόρος βεβαιώνω.

Nicolo Tondia.

¹) Παναγία τοῦ Ροδαρίου ὀνομασία τῆς Θεοῦ παρὰ τοῖς Καθολικοῖς, ²) ἐκ τοῦ ἰταλ. Levare = σηκώνω, νὰ σηκώσῃ πανιά, ν' ἀποπλεύσῃ, ³) νὰ εὐρεθῇ, νὰ φθάσῃ, ⁴) ἦ, ⁵) κεφάλαιον, ⁶) μετὰ τὸ πέρας, ⁷) ἐξωφλημένη.

Τέλος τὸ ὑπ' ἀριθμ. IV ἀφορᾷ εἰς ὁμολογίαν ἱερέως, τελέσαντος τὸ μυστήριον γάμου μεταξύ τοῦ ζακυνθίου εὐγενοῦς Κωνσταντίνου Σιγούρου καὶ τῆς ἐξ ἐπιφανοῦς κρητικῆς οἰκογενείας Ζαμπέλλας (Ἰσαβέλλης) Μουσουροπούλου.

IV

ἄρχμ' Ἰουλίου ιθ'.

Τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν κάνω ἐγὼ ὁ παπᾶ Ἰάκωβος ὁ Χριστόφορος καὶ ἐνορίτης τῶν κάτωθεν ὀνομάτων, ὅτι πῶς τοὺς εὐλόγησα εἰς τὴν ἄνωθεν ἡμέραν μὲ θέλημα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ παραιοῦ μνητροπολίτου κρήτης, ἤγουν τὸν εὐγενῆ ἀφέντην κωνσταντάκην Συγοῦρον ἀπὸ τὴν ζάκυνθον μὲ τὴν κυρὰ ζαμπέτιαν μουσουροπούλου ἀπὸ τὰ χανιά ἔχοντας κουμπάρους κατὰ τὴν τάξιν τοὺς κάτωθεν, ἤγουν: Ὁ ἀφέντης νιζόρντιζης γρασέλος.—Ὁ ἀφέντης γιάννης σπαυδάκης, ἡ κερὰ λοντζέτα βενεταντοπούλου, καὶ ἄλλοι πολλοὶ εὐρισκόμενοι παρόντες εἰς τὴν ὥραν ἐκείνην ἐκεῖ εἰς τὸ σπίτι ὅπου τοὺς εὐλόγησα,—ρηγησιότιον τὸ θέλημα τῆς εὐλογήσεως εἰς τὸ λίμπρο τῆς ἄνωθεν κανιζελαρίας τοῦ παλαιῦ μνητροπολίτου νήσου κρήτης. Καὶ τοῦτο εἶναι βέβαιον ἐπ' ἀληθείας Θεοῦ.

Ἰάκωβος Ἱερεὺς ὁ Χριστόφορος καὶ ἐνορίτης τῶν ἄνωθεν.

Τέλος

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ